

EDUSKUNNAN
YMPÄRISTÖVALIOKUNTA

Helsingissä

3 päivänä marraskuuta 1992

Lausunto n:o 7

Työasiainvaliokunnalle

Työasiainvaliokunta on kirjeellään 11 päivältä syyskuuta 1992 varannut ympäristövaliokunnalle mahdollisuuden antaa lausunto hallituksen esityksestä n:o 106 laiksi kemikaalilain muuttamisesta. Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina ylitarkastaja Juha Pyötsiä sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylitarkastaja Pirkko Kivelä-Ikonen ympäristöministeriöstä, ylitarkastaja Tapani Koivumäki kauppa- ja teollisuusministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Anna-Liisa Sundqvist työsuojeluhallituksesta, ympäristövalvontapäällikkö Pertti Forss Helsingin ympäristökeskuksesta, osastopäällikkö Jukka Luokkamäki Teollisuuden Keskusliitosta, pääsihteeri Esko Joutsamo Suomen Luonnonsuojeluliitosta, ympäristönsuojelupäällikkö Pekka Kotilainen Tikkurila Oy:stä sekä Kemikaali-asiain neuvottelukunnan päätoiminen sihteeri Kimmo Louekari.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa kemikaalilain säännökset Euroopan talousyhteisön (ETY) kemikaaleja koskevien direktiivien kanssa. Euroopan talousyhteisö on antanut 15 kemikaaleja koskevaa direktiiviä, joista suurin osa on tarkoitettu toimeenpanna maassamme kemikaalilain nojalla.

Kemikaalilakia ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin siten, että laista ilmenevät kemikaalivalvonnan periaatteet. Yksityiskohtaiset vaatimukset annettaisiin asetuksella sekä valtioneuvoston ja ministeriön päätöksellä. Lakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että lain velvoitteet vastaisivat yksityiskohdissaan ETY:n direktiivien vaatimuksia ja valvontamenettelyt olisivat ETA-sopimuksen mukaiset.

Kemikaalilakiin ehdotetaan lisättäväksi ETY:n uudet valvontakeinot käytössä olevista aineista, kiellettyjen ja tiukasti säänneltyjen kemikaalien maastaviennin ennakkosuostumus-

menettelystä, kemikaaleja koskevista markkina-valvontakeinoista, kansainvälisestä tietojenvaihdosta sekä koe-eläinten suojelusta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä ja periaatteiltaan oikeana.

Ympäristönsuojelun kannalta on myönteistä, että terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien vähäinen teollinen käsittely ja varastointi tulee ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Voimassa olevassa laissa lupa- ja ilmoitusmenettely koskee vain laajamittaista ja keskisuurta kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan asetuksella on tarkoitus tämentää, mitä vähäisellä teollisella käsittelyllä ja varastoinnilla tarkoitetaan. Lainmuutoksen seurauksena kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonta tulee kuitenkin lisääntymään, mitä valiokunta pitää hyvänä.

Myyntiin tarkoitettujen terveydelle vaarallisten aineiden maahantuoja ja valmistajan ilmoitusvelvollisuudesta ehdotetaan vastaavasti luovuttavaksi. Tämä merkitsee, että ilmoitusvelvollisuuteen perustuvan valvonnan ulkopuolelle tulevat kokonaan jäämään kaikkein pienimmät kemikaalien valmistajat ja maahantuoijat. Pienimuotoisen toiminnan harjoittajat voivat kuitenkin käsitellä varsin vaarallisia aineita, ja usein heillä on riittämättömästi tietoa vaarallisten aineiden käsittelyä koskevista velvoitteista.

Lakiehdotuksen mukainen ennakkovalvonasta luopuminen asettaa kemikaalien valmistajille ja maahantuojille nykyistä enemmän vaatimuksia. Toimintaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä on paljon ja ne ovat usein monimutkaisia. Pienillä toiminnanharjoittajilla saattaakin

olla valiokunnan saaman selvityksen mukaan vaikeuksia esimerkiksi kemikaalien merkinnöissä, luokituksissa ja käyttöturvallisuustiedotteen laadinnassa, elleivät he saa siihen asiantuntijapua. Neuvojen ja ohjeiden saaminen on taas riippuvaista valvontaviranomaisten voimavaroista. Kun kunnallisten kemikaalivalvontaviranomaisten resurssit ovat niukat, valvonta ja yhteistyö tulee kohdistumaan ensisijaisesti ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluviin toiminnan harjoittajiin.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää työasiainvaliokunnalle,

että se mietintöään laatiessaan harkitsi, voitaisiinko sekä ympäristölle että terveydelle vaarallisten aineiden maahantuonti ja valmistus säätää ilmoitusvelvollisuuden piiriin vai voitaisiinko muuten turvata se, että valvontaviranomaisten asiantuntemus on myös niiden toiminnanharjoittajien käytettävissä, joilla ei olisi ilmoitusvelvollisuutta.

Kunnan kemikaalivalvontaviranomaisille tehtävien ilmoitusten määrä kasvaa lainmuutosten myötä. Ympäristövaliokunnan mielestä onkin syytä harkita, pitäisikö myös kuntien voida valtion tavoin periä maksu ilmoitusten käsittelystä. Tällaisesta mahdollisuudesta on säädetty muun muassa ympäristölupamenettelylaissa (735/91). Maksuja perimällä saatettaisiin turvata myös resursseja pienten toiminnanharjoittajien auttamiseen. Ympäristövaliokunta esittääkin työasiainvaliokunnalle,

että se mietintöään laatiessaan selvittäisi tarpeen säätää kuntien oikeus periä maksu ilmoitusten käsittelystä.

Ympäristövaliokunnan huomiota on edelleen kiinnitetty siihen, että kemikaalilaissa ei ole säännöksiä ympäristölle ja terveydelle vaarallisen aineen korvaamisesta vähemmän haitallisel-

la aineella, jos sellainen on saatavilla. Ympäristövaliokunta pitää tätä ympäristön kannalta puutteena. Työturvallisuuslain (299/58) 17 §:ssä on meillä tosin säännös työssä käytettävän myrkyllisen tai muun terveydelle vaarallisen aineen korvaamisesta. Työturvallisuuslaki koskee kuitenkin kemikaalien käyttöä vain työssä.

Ympäristövaliokunnan mielestä ympäristön kannalta on tärkeää, että lainsäädännöllä veloitetaan yleisemminkin valitsemaan käyttötarkoitukseen soveltuvista kemikaaleista terveydelle ja ympäristölle vähiten vaarallinen. Kemikaalin valmistajalla, maahantuojaalla, jakelijalla ja muulla toiminnanharjoittajalla, joka vastaa kemikaalin luovuttamisesta markkinoille, on joka tapauksessa lakiehdotuksen 16 §:n mukaan selvillä olovelvollisuus kemikaalin fysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista sekä sen terveys- ja ympäristövaikutuksista. Siksi ympäristövaliokunta esittää työasiainvaliokunnalle,

että se mietintöään laatiessaan harkitsi, olisiko kemikaalilaissa tarkoituksenmukaista säätää kemikaalien käyttäjille ja maahantuojaile Ruotsin tapaan (Lag om kemiska produkter 1985:426, 5 §) yleisvelvoite terveydelle ja ympäristölle vaarallisen aineen korvaamisesta vähemmän vaarallisella aineella, taikka jos korvaamisvelvoitteen katsotaan paremmin sopivan erityislakeihin (mm. torjunta-ainelainsäädäntöön), että työasiainvaliokunta esittäisi hallitukselle toivomuksen kiireellisesti valmistella tarvittavat lainmuutokset.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että työasiainvaliokunta ottaisi mietintöään laatiessaan huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Seppänen, jäsenet Aula, Biaudet, Hautala, Jääskeläinen,

Kautto, Korkeaoja, Markkula, Myller, Rask, J. Roos, Särkijärvi, Takala, Virrankoski ja Vuorensola.